

De terugkeer van de prijscompensatie

Nadat minister Albada in maart de definitieve inhoud van de loonmaatregel bekend had gemaakt en de FNV er niet in was geslaagd door middel van massale protestacties kabinet en parlement tot andere gedachten te brengen, leek het erop dat 1980 voor de vakbeweging een verloren onderhandelingsjaar zou worden, waarin maar een karige loonsverbetering in de wacht zou kunnen worden gesleept. Nu echter de eerste cao-resultaten bekend zijn geworden, lijkt het er niettemin op dat 1980 toch interessanter wordt dan menigeen had gedacht.

De bonden zijn er namelijk in geslaagd om voor twee belangrijke bedrijven (Hoogovens en Philips) *tweejarige* cao's af te sluiten (of in principe overeen te komen). In die cao-akkoorden is het herstel van de prijscompensatie opgenomen en zijn belangrijke verbeteringen overeen gekomen m.b.t. de beloning van minder aangenaam werk.

Het principe-akkoord bij Philips, dat loopt van 1 april 1980 t/m 31 maart 1982, omvat de volgende punten:

- de automatische prijscompensatie wordt per 1 januari 1981 hersteld;
- de f. 26-toeslag van 1 juli a.s. wordt per 1 januari 1981 omgezet in een 1%-loonsverhoging;
- de vloeren van de vakantietoeslag en de eindejaarsuitkeringen worden verhoogd;
- er komt een extra uitkering van f. 600 per jaar voor de (6.000) ploegenarbeiders die ook nachtdiensten draaien, de 2.000 industriearbeiders krijgen f. 250 - f. 425 per jaar extra en er komt een extra hinder-toeslag voor vuil en onaangenaam werk van f. 150 - f. 349 per jaar;
- er komt één dag extra vakantie voor werknemers in de vier- en de vijf-ploegendiensten, een extra „brugdag” voor alle werknemers en de VUT-regeling voor ploegenarbeiders wordt uitgebreid.

Uit dit principe-akkoord blijkt dat er weliswaar op materieel gebied door de bonden aardig wat is binnengehaald, maar dat op het terrein van de arbeidstijdverkortening nauwelijks vorderingen zijn geboekt. Verder komt de apo in het hele verhaal niet voor en is ook van een aftopping van de inkomens boven een bepaalde inkomensgrens geen sprake. Bij Hoogovens is een soortgelijk akkoord door de achterban van de Industriebond-FNV dan ook slechts morrend geaccepteerd; vele leden spraken van een „poenpakket” en vonden eigenlijk dat ze zich niet zouden moeten laten afkopen „door die paar rotte centen”. Ook Kok heeft zich teleurgesteld getoond over de bereikte cao-resultaten, hoewel hij het herstel van de prijscompensatie een „winstpunt” noemde.

Voor de vakbeweging is er dus maar beperkte reden voor enthousiasme. Verder is het nog maar de vraag hoe lang Kok het herstel van de automatische prijscompensatie als een winstpunt zal blijven zien. De gevolgen van de akkoorden reiken namelijk verder dan alleen de arbeidsvoorwaarden bij Philips en Hoogovens. Bij de nog lopende cao-onderhandelingen worden de resultaten bij de beide bedrijven als uitgangspunt genomen. Zo is bij Turmac en bij Vredestein inmiddels de automatische prijscompensatie overeengekomen en lijken ook de rest van de verbeteringen in de arbeidsvoorwaarden sterk op die bij Philips en Hoogovens. Bij Shell zijn de onderhandelingen weliswaar vastgelopen (op de vijf-ploegendienst), in het laatste bod van Shell zat wel de automatische prijscompensatie. Verder hebben vakbondsvertegenwoordigers in de metaal (waar het overleg onlangs weer is hervat) laten weten dat de onderhandelingen aldaar niet los kunnen worden gezien van het Philips-akkoord. In de Rotterdamse haven hebben werknemers al laten weten niet eens genoeg te nemen met alleen maar de automatische

prijscompensatie. Kortom, het lijkt erop dat er over de gehele linie sprake zal zijn van een terugkeer van de prijscompensatie in de cao's.

Het is inmiddels duidelijk dat het kabinet zich van loonmatiging iets anders had voorgesteld. Volgens premier Van Agt zou momenteel een inkomensdaling van 3% noodzakelijk zijn. Op het eerste gezicht lijkt een loonmaatregel voor 1981 dan ook onvermijdelijk. Reagerend op de akkoorden bij Philips en Hoogovens, heeft Van Agt vorige week echter met geen woord gerept over een mogelijke nieuwe looningreep; de premier dreigde daarentegen met een verlaging van de sociale uitkeringen. Bij ongewijzigd beleid zouden de uitgaven voor de sociale zekerheid volgend jaar met zo'n 2½% stijgen, terwijl er nauwelijks sprake zal zijn van economische groei. „Het verschil moet ergens vandaan komen”, aldus Van Agt.

Overigens heeft minister Albada verbolgen gereageerd op deze zoveelste solo van Van Agt. De minister had net de sociale partners uitgenodigd voor overleg. Eerder had hij gezegd in de akkoorden bij Philips en Hoogovens structurele afspraken te missen op het gebied van arbeidstijdverkortening. Uit dat laatste kan worden afgeleid dat de minister in het overleg wellicht zal proberen door het „propageren” van arbeidstijdverkortening de (macro) loonstijging te beperken. Aan de vakbeweging zal duidelijk worden gemaakt dat haar huidige opstelling in het arbeidsvoorwaardenoverleg consequenties moet hebben voor de inkomenspositie van de sociale-uitkeringstrekkers en de minimumloners.

Het is de vraag of het overleg kans van slagen heeft. Ten eerste lijkt de bereidheid van de kant van de werkegevers om enige vorderingen te maken met arbeidstijdverkortening, gezien ook de cao-akkoorden, minimaal. Ten tweede — ook dat kan uit de cao-akkoorden worden afgeleid — lijkt de offerbereidheid van de werknemers niet groot (arbeidstijdverkortening moet gepaard gaan met het inleveren van loon). Bovendien ziet het overgrote deel van de werknemers er blijkbaar maar weinig brood in om de strijd om de arbeidstijdverkortening op de barricaden te beslechten. Kok, inmiddels ook overtuigd van het feit dat arbeidstijdverkortening geld kost, heeft gesuggereerd dat de overheid dan maar dat financiële offer moet brengen. Wie enigszins op de hoogte is van de staat van de overheidsfinanciën zal beseffen dat de overheid in ieder geval geen substantiële bijdrage kan leveren aan de financiering van de arbeidstijdverkortening. Ten derde is er de nog steeds bestaande, en naar het lijkt zelfs toenemende, verdeeldheid binnen de FNV. De leden van de Industriebond mogen dan blijkbaar niet geven om „die paar rotte centen”, de voorzitter van de Voedingsbonden FNV, Cees Schelling, heeft zich onlangs zeer sceptisch uitgelaten over het nut van loonmatiging; „zogenaamde” (een kwalificatie van Schelling) vakbondseconomen die te zeer de matigingslijn prediken werden door hem publiekelijk uitgemaakt voor rotte vis.

In de huidige omstandigheden is geen akkoord mogelijk, waarin loonmatiging in voldoende mate tot uiting komt. (Het kabinet-)Van Agt lijkt te kiezen voor een recept waarbij duidelijk wordt welke belangen de vakbeweging nu echt verdedigt. Er wordt daarbij wel gemakkelijk omgesprongen met de verantwoordelijkheid van het parlement, dat in meerderheid altijd zo nadrukkelijk de solidariteitsgedachte heeft beleden. Dat parlement kan toch moeilijk akkoord gaan met een beleid, waarbij de koopkracht van de actieven op peil kan blijven, ten koste van de bestedingsmogelijkheden van de inactieven.

T. de Bruin